

sistematització més precisa. Aquesta impressió és més intensa com més s'acosta el llibre al present d'ahir mateix que l'autor ha volgut incorporar.

En definitiva, ens trobem davant d'una obra que ens planteja un grapat de problemes centrals sobre el lloc que allò local ocupa en la nostra comprensió del passat, com també de les interrelacions entre els materials culturals i les representacions identitàries. Un llibre, a més, que resitua la

ciutat de Castelló de la Plana en el lloc que li pertoca dins el nostre àmbit cultural. Una ciutat on, a diferència del que deia el sobrevalorat Max Aub, potser sí que passaven coses, només que ell no les veia.

Ferran Archilés

Universitat de València

Xavier DOMÈNECH
SAMPERE

**Quan el carrer va deixar
de ser seu. Moviment obrer,
societat civil i canvi polític.
Sabadell (1966-1976)**

Barcelona: Publicacions de
l'Abadia de Montserrat,
2002, 390 p., 18 €

Microhistòria que fa pensar

L'obrerisme a Sabadell al final del franquisme

Aquest llibre de Xavier Domènech, el primer de l'autor, és el resultat de la seva memòria de doctorat (antiga tesina), dirigida per la professora Carme Molinero. Però de cap de les maneres entraria en la categoria dels llibres inicials, vacil·lants i immadurs, que es publiquen més que res perquè fa il·lusió i perquè cal engreixar el currículum.

Tampoc no forma part d'aquella mena de cròniques locals on se'ns expliquen les particularitats –tot sovint ben poc particulars– de petits processos que corroboren tesis presumptament generals. El llibre de Xavier Domènech és ben ambiciós: vol reflexionar sobre l'etapa final del franquisme, a partir de l'experiència del moviment obrer i de les seves relacions amb la societat civil emergent d'aquells anys, a fi i efecte de treure conclusions rellevants sobre la forma en què les seves mobilitzacions afectaren el procés de transició política. El seu recorregut és, per tant, parcialment coincident amb el plantejament que va fer en el seu moment Sebastian Balfour (*Dictatorship, Workers and the City. Labour in Greater Barcelona since 1939*, 1989), dins d'un àmbit geogràfic i temporal més restringit.

Però els anys no han passat en va, afortunadament. Domènech aprofita molt bé el treball que ha mediat entre ell i Balfour sobre l'obrerisme sota el franquisme, a càrrec d'autors avui prou rellevants com Carme Molinero, Pere Ysàs, José Babiano, Carmen Benito o Ramón García Piñero, com també l'amplíssima documentació generada sobre aquells anys conflictius pel règim i per l'oposició, a més d'haver pogut efectuar diverses entrevistes amb protagonistes del moment. A més, el fet que el seu àmbit de

reflexió sigui Sabadell –un dels punts calents, d'uns anys ja prou “calents” en general– li ha facilitat una minuciositat en l'anàlisi que és la millor virtut de la microhistòria –allò que alguns en diuen *història local*, sense gaire respecte.

El recorregut s'inicia en el punt d'inflexió local entre la conflictivitat episòdica de la llarga –llarguíssima!– postguerra i les mobilitzacions de masses del tardofranquisme: l'any 1966. Des d'aquest punt de partida travessem de la mà de l'autor una dècada que –per fases– anomena de «petits grans canvis» i de «conquesta de la solidaritat», és a dir, d'explosió de les noves fórmules de conflictivitat obrera sota el franquisme, acabades per les Comissions Obreres, i de la formació d'una xarxa entre aquestes mobilitzacions sociolaborals, i també amb la resta de moviments socials. És un recorregut apassionant –potser més per mi que també sóc de Sabadell (ho confesso...) però que pot fer les delícies de qualsevol identificat amb el Baix Llobregat, la Barcelona obrera o fins i tot Terrassa– que converteix en molt més comprensible el veritable esclat dels set o vuit mesos posteriors a la mort del *caudillo*. Microhistòria de la que fa pensar, encara que un tingui posat l'interès de forma única i exclusiva en la Transició a Torrelodones.

I cal parlar de veritable esclat en el cas de Sabadell en particular perquè, com recorda l'autor, el mateix ministre de la Governación Manuel Fraga Iribarne, parlant de la vaga general de febrer de 1976, la qualificà d'ocupació de la ciutat, «como Petrogrado en 1917», en comparar-la amb els fets esdevinguts poc després a Vitoria (*En busca del tiempo servido*, p. 38). L'esclat va ser matisat pel posterior fracàs de la vaga del metall –trenta dies de vaga– durant aquell mateix any. Entre un i altre conflicte, l'autor ens parla de l'extensió d'un antifranchisme protagonitzat pel moviment obrer, com també dels límits d'aquest mateix moviment obrer per liderar un projecte que anés més enllà de qüestionar el franquisme i passés a qüestionar el capitalisme. En aquests límits s'ubica la crisi econòmica mundial –anomenada «del petroli»– que ja es deixava sentir amb força el 1976 i que no va ser aliena als canvis que es produïren progressivament en la combativitat d'aquest mateix moviment obrer. Com tampoc no ho van ser les preses de posició dels partits polítics antifranchistes, en plena reconstrucció, quan albiraren la possible obertura d'un espai de negociació.

Ens situem així en un àmbit de discussió que és lluny d'estar tancat i que introdueix una escaleta de claror en un debat dels més enverinats en l'àmbit de les esquerres: el de la

valoració dels resultats sociopolítics del procés de transició. L'esclatxa ens parla de dinàmiques polítiques, però sobretot ens parla de dinàmiques socials, lluny de les tesis en voga sobre simples pactes d'elits –de vegades li diem «elit» a qualsevol cosa– i «traïcions» que ens remetent a visions conspiratives de la història.

Un llibre, per tant, per ser llegit pausadament entre capítol i capítol d'aquesta sèrie documental que TV-3 ofereix amb

el títol de *Dies de Transició*: perquè tot i la seva innegable utilitat, una imatge no val sempre més que mil paraules. Depèn de les imatges i de les paraules. I les de Xavier Domènech fan de bon llegir...

Martí Marín

Universitat Autònoma de Barcelona

des d'una òptica higienista, l'urbanisme del futur. El 1905 sortirà elegit per la Lliga com a regidor. Entre 1905 i 1922 esdevindrà, en tres períodes alternatius, regidor de la Lliga. Són anys de grans canvis urbanístics i socials, sobretot al Districte 9è. Alguns d'aquests canvis es deuen a la mà de Cararach, i d'altres són fruit de la seva inspiració i abnegació absoluta vers el seu poble de naixença. El carrer Malats, la xarxa de clavegueram, l'enllumenat públic, la canalització de l'aigua, el nou edifici de l'Ajuntament o l'obertura del passeig Torras i Bages, entre altres, en són bons exemples. Amb l'adveniment de la dictadura de Primo de Rivera, la vida política de Cararach es veu suspesa. Tanmateix, es reforça amb molta empena la seva dedicació social, sobretot a tot allò que fa referència a la medicina i l'higienisme. És l'època, per exemple, en què crea la Clínica Sant Jordi juntament amb el seu gendre Josep Dencàs i Puigdollers –anys després destacat dirigent d'Estat Català i d'Esquerra Republicana de Catalunya, que va esdevenir conseller de la Generalitat en plena Segona República–. En arribar el nou període democràtic Josep Cararach torna a jugar les cartes de la política. Però aquest cop en surt molt mal parat, perquè les esquerres són les protagonistes de la nova etapa republicana. Durant la guerra viu tancat en un pis de l'Eixample, d'on no sortirà fins ben acabat el conflicte. El tancament és per pròpia voluntat, per tal de prevenir un possible escamot que el podria dur fins a la mort per les seves idees conservadores. En la postguerra continuarà contribuint a la refosa cultural i social, això sí, sota l'aixopluc del paraigua franquista.

El llibre s'inicia amb un breu pròleg del professor de la Universitat de Barcelona Carles Santacana, que ens aproxima a la figura de l'historiador local, en aquest cas representada per l'andreuenc Jordi Rabassa i Massons. Santacana fa una aposta –i això avui no està de moda– per la recerca històrica en el món local. Tot seguit Rabassa fa una semblança històrica del personatge protagonista del llibre, editat pel Centre d'Estudis Ignasi Iglésias de Sant Andreu de Palomar. En aquest context històric, Rabassa ens dibuixa un home vinculat al moviment associatiu i social andreuenc que fa les primeres passes en política de la mà, tal com diu l'autor, del «conservadorisme modern». En arribar al tema, les *Memòries d'un andreuenc. Mig segle d'història de la barriada de Sant Andreu* ens immergeixen de debò en la veritable raó de ser del llibre. Transcrita en un català actual però respectant algunes expressions pròpies –excel·lent tasca de la filòloga Mònica Montserrat–, l'obra s'endinsa en les memòries del polític, metge i agitador cultural. La vàlua de la transcripció de les

Memòries d'un regidor

L'home de la Lliga a Sant Andreu de Palomar

Arran del centenari de l'annexió del poble de Sant Andreu de Palomar a la ciutat de Barcelona, l'historiador Jordi Rabassa i Massons va entrevistar el fill del reconegut regidor de la Lliga Josep Cararach i Maurí. Gràcies a aquella trobada va aparèixer una llibreta enfosquida pel pas del temps on hi havia escrites, amb lletra cal·ligràfica, les memòries del metge i polític andreuenc. És en aquest moment que neix la idea de transcriure la llibreta a l'ordinador. Un cop transcrita és valorada per experts i historiadors, i neix la proposta de fer-ne un llibre.

Aquesta gran troballa històrica significa redibuixar la història dels primers cinquanta anys del segle XX a Sant Andreu de Palomar. Són unes dades que capgiren i reorienten la política social i cultural al Districte 9è, sobretot en les primeres dècades del mil nou-cents, ja que es tracta de les memòries de qui fou un dels homes més influents a la barriada andreuenc. Josep Cararach i Maurí va néixer el 10 de febrer de 1877, l'any que el primer tramvia, «el tranvia de foc», arribava a Sant Andreu i unia el poble amb la ciutat de Barcelona. De pares industrials, dedicats a la fabricació de pastes de sopa i molt vinculats a la petita burgesia santandreuenca, Cararach fa estudis de Medicina a la Universitat de Barcelona. De ben jove s'interessa per la política local, si bé fa els primers passos en l'àmbit periodístic, col·laborant en revistes i periòdics del poble. Amb 26 anys esdevé el nou president del Centre Popular Catalanista, embrió i seu de la Lliga Regionalista a Sant Andreu. Cararach és un metge que pretén revolucionar,